

ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

Rok założenia 1905

RADA SZKOLNICTWA WYŻSZEGO I NAUKI

ul. Juliana Smulikowskiego 6/8, pok. 303, 00-389 Warszawa
tel. 22 318 92 98, fax 22 318 92 96, e-mail: rszwin@znp.edu.pl

Warszawa, 07.06.2016 r.

***Stanowisko Rady Szkolnictwa Wyższego i Nauki
Związku Nauczycielstwa Polskiego
w sprawie dialogu społecznego i uprawnień związków zawodowych
w publicznych szkołach wyższych***

Rada Szkolnictwa Wyższego i Nauki ZNP wyraża głębokie zaniepokojenie zjawiskiem nasilającego się w ostatnich latach procesu ograniczania w obszarze szkolnictwa wyższego uprawnień konstytucyjnej reprezentacji pracowników tzn. związków zawodowych, a także ignorowaniem lub formalnym omijaniem przepisów Kodeksu pracy przy kształtowaniu w uczelniach systemów i zasad wynagradzania. Za podstawową przyczynę tego stanu uznajemy niespójność przepisów prawa regulujących te kwestie oraz niedostateczny dialog społeczny, a często jego brak zarówno na szczeblu centralnym w okresie funkcjonowania Komisji Trójstronnej i w kontaktach akademickich central związkowych z resortem nauki jak i na szczeblu lokalnym w uczelniach w relacjach zakładowych organizacji związkowych z władzami publicznych szkół wyższych.

W obecnym okresie porządkowania przez rząd Prawa i Sprawiedliwości spraw publicznych i zasad funkcjonowania państwa w interesie społeczeństwa obywatelskiego za istotny problem uważamy jednoznaczne uregulowanie uprawnień organizacji związkowych w uczelniach publicznych przy ustalaniu zasad podziału środków na wynagrodzenia. Istniejące niejasności i luki prawne wpłynęły niekorzystnie na proces efektywnej i w pełni akceptowalnej przez społeczność akademicką realizacji ambitnego programu poprawy wynagrodzeń pracowników państwowych szkół wyższych w latach 2013-2015. Według naszych szacunków oraz wyliczeń Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego założony cel wzrostu płac średnio o 30% nie został osiągnięty pomimo zaangażowania znaczących wydziałonych środków publicznych w łącznej wysokości niemal 6 mld. zł.

U podstaw kwestionowania uprawnień zakładowych organizacji związkowych odnośnie uzgadniania zasad wynagradzania w uczelniach publicznych jest ich formalne wyłączenie w roku 2005 ze sfery budżetowej w wyniku przyjęcia wówczas nowej wersji ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*. Uczelnie wyższe przestały bowiem być państwowymi jednostkami sfery budżetowej, pozostając jednak nadal jednostkami sektora finansów publicznych stosownie do nazewnictwa przyjętego w ustawie o finansach publicznych (pierwsza

wersja z 1998 roku), która zastąpiła ustawę *Prawo budżetowe* z 5 stycznia 1991 roku. Należy podkreślić, że przyjęta w roku 1991 ustawa o związkach zawodowych w art. 27 ust. 3 przyjmowała (w ówczesnej wersji), że system wynagradzania i związane z nim regulaminy nagród i premiowania są ustalane i zmieniane w uzgodnieniu z zakładową organizacją związkową. W latach kolejnych zapis ten ewoluował do obecnej postaci:

Art. 27. ust. 3. *Regulaminy nagród i premiowania są ustalane i zmieniane w uzgodnieniu z zakładową organizacją związkową; dotyczy to również zasad podziału środków na wynagrodzenia dla pracowników zatrudnionych w państwowej jednostce sfery budżetowej.*

Pomimo formalnego wyłączenia uczelni publicznych z państwowej sfery budżetowej wszystkie regulacje dotyczące płac w ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym* nawiązują bezpośrednio do rozwiązań stosowanych dla sfery budżetowej:

- 1) Warunki wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą (porównanie **Art. 77³** § 1 KP z **Art. 151.** ust. 1 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*);
- 2) Uchylenie przepisów rozporządzenia ministra regulującego kwestie wynagrodzeń pracowników z chwilą wejścia w życie układu zbiorowego pracy (porównanie **Art. 77³** § 2 KP z **Art. 151.** ust. 3 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*);
- 3) Odniesienie wynagrodzeń poszczególnych grup pracowników uczelni publicznej do kwoty bazowej określanej w ustawie budżetowej dla członków korpusu służby cywilnej wymienionych w art. 5 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej (**Art. 151** ust. 1 ustawy PoSzW);
- 4) Zapis **Art. 156** ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*, który stanowi, że pracownikowi uczelni publicznej przysługuje dodatkowe wynagrodzenie roczne na zasadach określonych w przepisach o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym pracowników jednostek sfery budżetowej;
- 5) Waloryzowanie planowanych wydatków z budżetu państwa na finansowanie wynagrodzeń w uczelniach publicznych wskaźnikiem wzrostu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej (porównanie **Art. 93.** ust. 1 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* z **Art. 6** ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej).

Warto zaznaczyć, że ust. 8 art. 151 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* gwarantuje zachowanie uprawnień związków zawodowych przy ustalaniu zasad podziału środków na wynagrodzenia pochodzących spoza budżetu państwa. Tym bardziej powinno to naszym zdaniem dotyczyć wynagrodzeń finansowanych ze środków publicznych. Wychodzimy bowiem z założenia, że uczelnie publiczne jako jednostki sektora finansów publicznych w obszarze rozwiązań płacowych funkcjonują identycznie jak państwowe jednostki sfery budżetowej i powinna mieć zastosowanie norma zawarta w art. 27 ustawy o związkach zawodowych stanowiąca, iż zasady podziału środków na wynagrodzenia dla pracowników zatrudnionych w państwowej jednostce sfery budżetowej są uzgadniane z zakładową organizacją związkową.

Utrzymywanie obecnego stanu prawnego uniemożliwia organizacjom związkowym działającym w uczelniach publicznych pełną realizację uprawnień zagwarantowanych

w art. 59 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 wraz z późniejszymi zmianami).

Uważamy, że w celu usunięcia wskazanych niekonsekwencji i niespójności oraz jednoznacznego wskazania uprawnień organizacji związkowych w uczelniach publicznych w kwestiach uzgadniania zasad i systemów wynagradzania niezbędne są odpowiednie zmiany w ustawach: *Prawo o szkolnictwie wyższym* i *ustawie o związkach zawodowych*.

Dlatego wnosimy o wprowadzenie następującego brzmienia ust. 3 art. 27 *ustawy o związkach zawodowych*:

„3. Regulaminy nagród i premiowania są ustalane i zmieniane w uzgodnieniu z zakładową organizacją związkową; dotyczy to również zasad podziału środków na wynagrodzenia dla pracowników zatrudnionych w jednostce sektora finansów publicznych.”

Ponadto postulujemy przyjęcie zapisu ust. 4 art. 151 *ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym* w następującym brzmieniu:

„4. Środki na wynagrodzenia dla pracowników uczelni publicznej określa senat w ramach środków posiadanych przez uczelnię. Zasady podziału tych środków są uzgadniane ze związkami zawodowymi działającymi w uczelni.”

Niezależnie od tego zapisu w *ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym* uważamy, że do uczelni publicznych należy stosować zapisy Art. 77¹ i Art. 77² Kodeksu pracy tzn. w pierwszej kolejności powinny zostać wprowadzone w uzgodnieniu ze związkami zawodowymi regulaminy wynagradzania, a następnie w drodze negocjacji układy zbiorowe pracy. Pragniemy nadmienić, że w obecnym stanie prawnym systemy wynagradzania w uczelniach publicznych kształtowane są na podstawie Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 grudnia 2013 roku w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej wydawanym w trybie przewidzianym w Art. 77³ KP jak dla państwowych jednostek sfery budżetowej. Brak natomiast na poziomie uczelni szczegółowych regulacji, o których mowa w Art. 77¹ i Art. 77² *Kodeksu pracy* tzn. regulaminów wynagradzania lub zakładowych układów zbiorowych pracy, które powinny zostać wprowadzone w uzgodnieniu z zakładowymi organizacjami związkowymi.

W tym kontekście Rada Szkolnictwa Wyższego i Nauki ZNP wyraża zdecydowany sprzeciw wobec uchylecia w roku 2014 przepisu ust. 1 w art. 152 *ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym* umożliwiającego zawarcie ponadzakładowego układu zbiorowego pracy dla cywilnych pracowników uczelni publicznych przez ministra nadzorującego uczelnie. Oznacza to ograniczenie związkom zawodowym reprezentującym pracowników prawa do dialogu społecznego i rokowań zbiorowych w obszarze szkolnictwa wyższego. Naszym zdaniem stan taki narusza prawa związków zawodowych jako reprezentacji pracowników zagwarantowane w art. 59 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 wraz z późniejszymi zmianami) oraz zapisy Konwencji nr 98 Międzynarodowej Organizacji Pracy, gdyż uniemożliwia właściwym statutowo organom ponadzakładowych organizacji związkowych działających w obszarze publicznego szkolnictwa wyższego prowadzenie rokowań z ministrem właściwym do spraw szkolnictwa

wyższego dotyczących zawarcia ponadzakładowego układu zbiorowego pracy. Zdaniem Rady przy ocenie kompetencji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w zakresie możliwości zawierania ponadzakładowego układu zbiorowego pracy należy uwzględnić co najmniej następujące zapisy zawarte w ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym*:

- uczelnia publiczna jest tworzona przez państwo reprezentowane przez właściwy organ władzy lub administracji publicznej (art. 2 ust. 1 pkt 2),
- władze publiczne, na zasadach określonych w ustawie, zapewniają uczelniom publicznym środki finansowe niezbędne do wykonywania ich zadań (art. 15 ust. 1),
- wydatki budżetu państwa planowane na finansowanie działalności uczelni publicznych, w części dotyczącej wynagrodzeń waloryzowane są corocznie, co najmniej o średnioroczny wskaźnik wzrostu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej ustalony w ustawie budżetowej na dany rok budżetowy (art. 93 ust. 1),
- minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego sprawuje nadzór nad zgodnością działań uczelni z przepisami prawa i statutem, a także nad prawidłowością wydatkowania środków publicznych (art. 33 ust. 1).

Stosownie do przytoczonych przepisów wprawdzie minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego nie określa bezpośrednio wysokości środków na wynagrodzenia w uczelni publicznej, ale jest organem administracji publicznej reprezentującym właściciela (państwo) sprawującym ustawowy nadzór nad uczelniami publicznymi i przekazującym niezbędne środki z budżetu państwa do realizacji zadań przez uczelnie (średnio ok. 85 % całości przychodów uczelni). Zdaniem Rady Szkolnictwa Wyższego i Nauki Związku Nauczycielstwa Polskiego minister do spraw szkolnictwa wyższego jest stroną właściwą do zawarcia ponadzakładowego układu zbiorowego pracy dla cywilnych pracowników uczelni publicznych.

Uwzględniając powyższe wyjaśnienia postulujemy w art. 152 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* przywrócić uchylony w 2014 roku ustęp 1 w brzmieniu:

„1. Ponadzakładowy układ zbiorowy pracy dla cywilnych pracowników uczelni publicznych ze strony pracodawców zawiera minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, a uczelni wojskowych, służb państwowych, artystycznych, medycznych oraz morskich – właściwy minister wskazany w art. 33 ust. 2.”

Kolejnym problemem, który pojawił się w ostatnich kilku latach jest systematyczne obniżanie w uczelniach wyższych odpisu na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych. Art. 157 ust. 1 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* stanowi, że dla pracowników uczelni publicznych tworzy się odpis na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych w wysokości 6,5 % planowanych przez uczelnię rocznych wynagrodzeń osobowych. Inna kwestia, że realnie odpis ten jest niższy, gdyż jako podstawę naliczenia przyjmuje się wynagrodzenia brutto pomniejszone o składki na ubezpieczenia społeczne finansowane przez pracowników. W grudniu 2012 roku, wbrew protestom związków zawodowych, w akcie prawnym niższej rangi jakim jest *Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej uczelni publicznych* z podstawy naliczenia wyłączono wynagrodzenia osobowe finansowane ze środków przeznaczonych przez senat uczelni publicznej na

zwiększenie wynagrodzeń na podstawie art. 151 ust. 8 ustawy (ze środków własnych uczelni, m.in. z odpłatnego kształcenia). Z kolei w latach 2014-2015 nie zostały naliczone odpisy na zfsś ze środków przekazanych z rezerw budżetu państwa w ramach II i III etapu poprawy wynagrodzeń pracowników uczelni wyższych. Natomiast w grudniu 2014 roku bez zachowania zasad dialogu społecznego narzucono w ustawie o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej bardzo niekorzystny zapis w postaci:

Art. 13. W roku 2015 odpis na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, o którym mowa w art. 157 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.), tworzy się w wysokości nie większej niż 6,5% planowanych przez uczelnię rocznych wynagrodzeń osobowych w 2013 r., przy czym wysokość odpisu przypadająca na jednego zatrudnionego nie może być mniejsza niż wysokość odpisu ustalona na zasadach określonych w ustawie z dnia 4 marca 1994 r. *o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych* (Dz. U. z 2012 r. poz. 592, z późn. zm.).

Zasada wskazana powyżej obowiązuje także przy realizacji budżetu w roku 2016.

Rada Szkolnictwa Wyższego i Nauki ZNP uważa, że przyniesie to niekorzystne skutki społeczne w wyniku ograniczenia wielkości funduszu i dostępu pracowników uczelni publicznych do świadczeń socjalnych, a w dalszej perspektywie uniemożliwi tworzenie w uczelniach publicznych pracowniczych programów emerytalnych (III filar) wykorzystujących zakładowy fundusz świadczeń socjalnych (do wysokości 30%), co umożliwiła obecnie przepis Art. 157 ust. 2 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*.

Uprzejmie prosimy o wnikliwe rozważenie zgłoszonych przez nas problemów dotyczących uprawnień związków zawodowych w zakresie uzgadniania systemów wynagradzania zarówno na poziomie ogólnopolskim jak i w uczelniach publicznych. Wyrażamy nadzieję, że problemy te zostaną rozwiązane w duchu konstruktywnego dialogu, co wyeliminuje potencjalne zarzewie konfliktów społecznych w środowisku akademickim.

Za Radę Szkolnictwa Wyższego i Nauki ZNP

